

Umhverfis- og auðlindaráðherra hefur nú lagt fram drög að frumvarpi til breytinga á náttúrverndarlögum nr. 60/2013.

Í greinargerð með tillögunum er því haldið á lofti að hinn forni réttur landsmanna, sem nauðsynlegur var áður en vegir voru lagðir um landið, að fara um eignarlönd annara til þess að menn kæmst að sínum eigin lendum eða bústöðum, hafi verið einhvers konar almannaréttur. Jónsbókarákvæðunum um umferð manna var ætlað að tryggja að almenningur kæmist um landið með þeim hætti sem þá tíðkaðist þ.e. gangandi eða ríðandi og að menn ættu þess kost að hvíla sig og reiðskjóta sína, hagnýta náttúruna sér til næringar og að hestar gætu bitð gras. Þessi almenni umferðarréttur er fráleitt nauðsynlegur með sama hætti og áður var eftir að vélknúin ökutæki komu til, vegir voru lagðir og slóðar kortlagðir. Það er fjarstæða og útsurnúningur í pólitíska þágu, að halda því fram að hægt sé að færa þennan forna umferðarrétt einstaklinga í þann búning að ferðamenn eigi nú að öðlast óskoraðan rétt til þess að fara um eignarlönd manna án nokkurra skilyrða. Á grundvelli þessa meinta almannaréttar eigi þannig að veita hundruðum þúsunda manna heimild til þess að koma akandi á þjóðvegum landsins með nútíma tækni, nema staðar við eignarlönd manna hvar sem þau kunna að vera staðsett og vaða yfir þau að eigin geðþótta og með tilheyrandi hættu á mengun, ónæði og náttúruspjöllum.

Áður fyrr tíðkaðist að flokka landsvæði á Íslandi í eignarlönd, afrétti og almenninga eftir því hvernig eignarhaldi var háttað á þeim. Á þeirri skipan var gerð breyting með lögum nr. 58/1998 um þjóðlendur þar sem íslensku landi er að meginstefnu til skipt í eignarlönd og þjóðlendur. Stjórnarskrá Íslands veitir þjóðlendum þó enga sérstaka vernd þannig að löggjafinn getur með einfaldri breytingu á lögnum felld þau landsvæði sem nú eru talin þjóðlendur undir einfalt eignarhald ríkisvaldsins. Í 1. gr. laganna er eignarland skilgreint sem landsvæði sem háð er einkaeignarrétti þannig að eigandi landsins fer með öll venjuleg eignarráð þess innan þeirra marka sem lög segja til um á hverjum tíma. Í 2. gr. vatnalaga nr. 15/1923 segir að landareign hverri fylgi réttur til umráða og hagnýtingar á því vatni, straumvatni og stöðuvatni, sem á henni er. Þessi réttur eiganda nær til nýtingar á vatnsorku, sbr. 49. gr. laganna. Þá er það meginregla samkvæmt íslenskum rétti að landeigandi á einkarétt til nýtingar og meðferðar á landareign sinni

Almannaréttur sem slíkur, sem í samræmi við mannréttindaákvæði alþjóðasamfélagsins, tekur til allra núlifandi manneskja heimsbyggðarinnar, getur ekki talist eiginlegur eignarréttur eins og hann hefur verið skilgrendur af fræðimönnum enda nýtur hann ekki neinnar verndar sem slíkur í skilningi 72. gr. stjórnarskrárinnar.

Ekki verður séð að þessu nýja ákvæði í 18. gr. l. 60/2013 sé ætlað að vernda náttúru þeirra eignarlönda sem það mögulega tekur til heldur þvert á móti að tryggja rétt hundraða þúsunda erlendra jafnt sem innlendra, ferðamanna til þess að fara óáreittir um landið með tilheyrandi hættu á landspjöllum.

Ákvæðið um bann við gjaldtöku er brot á stjórnarskrárvörðum rétti landeigenda til þess að nýta þær heimildir sem í eignarrétti þeirra felast. Tillagan er úr takti við þá þróun sem fylgt hefur hinum aukna straumi ferðamanna og er þá sérstaklega ef litið er til hugmynda stjórnvalda um gjaldtöku á landi undir yfirráðum ríkisins og þá hvort heldur sem litið er til þjóðgarða, þjóðlendna eða annarra svæða sem lúta forsjá ríkisvaldsins. Um þetta er vísað til 85. og 92. gr. náttúruverndarlaga nr. 60/2013 og til 39. gr. frumvarpsdraga umhverfis- og auðlindaráðuneytisins um þjóðgarðastofnun. Víða má þannig finna hugmyndir um gjaldtöku

ríkisins af ferðamönnum vegna ferða þeirra um landið. Þá er til hliðsjónar vísað til gjaldskrár Ísavia vegna bílastæða við Leifsstöð þar sem um er að ræða grímulausa gjalddöku fyrir stöðu nútíma fararskjóta almennings, þ.e bifreiða, á landi án þess að nokkur þjónusta komi á móti.

Ákvæðið í 2. gr. frumvarpsins er **afar óraunhæft, illa ígrundað og hreint út sagt barnalegt**. Þannig er eina takmörkunin sem sett er í ákvæðinu, þ.e. að þegar leita þurfi leyfis landeiganda, að um sé að ræða *endurteknar hópferðir um ákveðna staði á eignarlöndum í byggð sem skipulagðar eru í atvinnuskyni, sem valdið geta spjöllum á náttúru eða ónæði*.

Hér eru sett fjöldamörg skilyrði fyrir því að leita þurfi samþykkis landeiganda. Ekki er með nokkrum hætti mögulegt fyrir landeigendur að átta sig á því hvort um sé að ræða hópferðir um land þeirra, hvort ferðirnar séu endurteknar, hvort þær séu skipulagðar í atvinnuskyni, hvort þær séu líklegar til að valda ónæði eða hvort þær kunni að valda spjöllum á náttúru landsins. Orð í greinargerð um að þarna verð kveðið skýrt á um það hvenær leyfi landeiganda þurfi til þess að fór um land verði heimil eru hreint öfugmæli.

Undirritaður, landeigandi að Reykjahlíð, í Mývatnssveit mótmælir harðlega skerðingu stjórnarskrárvarins eignarréttar landeigenda með tilefnislausri lagasetningu sem mun einungis skapa árekstra uppnámsástand við stóra og smáa ferðmannastaði og verða náttúruvernda til skaða.

Sigurður Jónas Þorbergsson
170849-3969